

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krone,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škoflje 3 krone.

Uredništvo v Alojzijevišču, upravništvo v Marijanišču.

Gregorianski koral, njegov postanek, razvoj in uporaba.

(Po svojih predavanjih na poučnem tečaju v Ljubljani spisal dr. Jos. Mantuani.)

(Dalje.)

Pa je koral pri teh razmerah moral pešati, je jasno. Noben skladatelj se ni mogel otresti tedanjih načel. Tudi „knez glasbe“, Palestrina, jim je bil podložen. Jako podučen slučaj imamo v njegovi maši: „Gia fu chi m'ebbe cara“. V svojih mlajših letih je uglasbil precej prosto besedilo laškega madrigala „Gia fu“ itd. Kot 50 letni mož pa je dal natisniti mašo, v kateri je porabil zasnutke iz imenovanega madrigala. Naj podam tu začetek (po celotni izdaji skladab Palestrinovih, 19. zv., str. 22 nsl.):

XV. Ky - rie e - le - ison, Ky - rie e - le -

Ky - rie e - le - i - son, Ky - rie
Ky - rie e - le - i - son, Ky - rie

Ky - rie e - le - i - son,

e - le - ison, Ky - rie
e - le - ison, Ky - rie

Ky - rie e -

Porabil je razne tème iz prvotne skladbe, kot se vidi po primerjanju navedenega madrigala. Glavni tema, katerega prinaša v maši tenor, ima v madrigalu alt:

a nasprotno, tenor madrigalov je v maši alt:

(Prim. celotno izdajo Palestrinovih del, zv. 28, str. 26 nsl.).

Tridentski cerkveni zbor je gledé glasbe izrecno zahteval, da naj se ne jemljejo več tème iz napevov posvetnih pesen in da naj se cerkvene skladbe sploh ne poznamenjujejo po zasnutkih, ki so v njih porabljeni, torej tudi takrat ne, če je cantus firmus vzet iz koral. A ta želja se ni izpolnjevala. Ostanimo pri Palestrinu. Zložil je 93 maš; izmed teh jih je 67 takih, ki jih je imenoval po zasnutkih. Maša: „Già fu chi m'ebbe cara“ bila je tiskana prvič l. 1555., a drugič l. 1590., torej že po tridentski reformi. A tudi v tem ponatisku jo je Palestrina imenoval po témi. — To pa niso bili edini vzroki hitrega koralovega propada. Cerkevno petje je prešlo v 15. veku polagoma v področje laikom, osobito dijakom na vseučiliščih. Ti so postopali ž njim svojevoljno. In kar je bilo še slabše: oni so pretiravali hromatično alteracijo v koralnih napevih. (Prim. Jacobsthal, Die chromatische Alteration im liturgischen Gesange der abendländischen Kirche, in: Wolf, Johannes, Geschichte der Mensuralnotation von 1250—1460 str. 109 nsl.).

Na ta način so se koralove melodije prenašale in po tedanjem ukusu zaokrožile, deloma skrčile ali pristrigle, deloma razširile in z okraski nakitile. In ker je imela skoraj vsaka večja cerkev svoj pevski zbor pod vodstvom svojega kapelnika, si je mogoče tolmačiti, da so nastale razne verzije koralovih napevov.

Tako je stvar tekla, dokler ni izbruhnila „reformacija“ po Luthru. Luteranci so se takoj tudi zanimali za petje; kajti s petjem so upali „izpreobrniti“ največ ljudi, učeci jih nove „dogmatike“ po svojih pesnih. Posluževali so se pa najpred napevov iz katoliškega zaklada, to pa koral in menzuralne glasbe. A vendar so začeli kmalu tudi popravljeni in predelavati — in tako so nastale največ iz posameznih delov katoliških napevov najstarejše protestantske melodije.

To je izpodbodrilo tudi na katoliški strani živahnejo delavnost na polju ljudskega, to je enoglasnega petja. Na ta način je prišlo tudi v cerkvi enoglasno petje do večje veljave, nego je je imelo v obče pred luteranstvom. S tem pa nikakor ni izrečena trditev, da katoliška cerkev popred ni poznala ljudskega enoglasnega petja. To bi bilo popolnoma napačno. A da se je zmisel za enoglasno petje in s tem posredno tudi za koral obnovil in razširil, to je gotovo resnično.

(Dalje prih.)

Na Dunaj. ¹⁾

(Piše Fr. Kimovec.)

(Dalje.)

Se eno besedo iz orglarskega odseka o stvari, ki sama po sebi z dobrimi orglami nima nič opraviti, vendar pa se v praksi vedno skoro najprej po njej vpraša: to je cena.

V sporazumu z orglarskimi mojstri so se določile sledeče norme: Cena se šteje brez omare. Omara se zaračuna posebej po svoji vrednosti, ker je lahko čisto preprosta ali pa tudi silno bogata. Misliti si moramo vselej mehanizem oziroma trakturo izpeljano v dve omari, orgle morajo imeti popoln pedal (do fi), vsak manual in pedal še posebej svoj regulacijski meh (Ausgleichsbalg), velik, kakor sem ga zgoraj omenil, tri manuale, oktave izpeljane, sploh vse moderne pripomočke, ki jih je zadnje čase iznašla orglarska umetnost. Če je zistem pnevmatičen, mora biti soliden, ne porvšen in morda iz slabega materiala itd. itd. Kar smo zgoraj zahtevali in kar se samo posebi razume glede prostih kombinacij zvez, zbiravnikov itd.

Material mora biti najboljše vrste les, najboljše vrste kovina, zlitine v onih odstotkih, ki so priznane kot najboljše glede glasu in glede trpežnosti. Za kovinaste piščali je ideal: le cín; cínk se v neugodnih slučajih, če ni na razpolago dovolj denarnih sredstev, sme rabiti le za najnižji oktavi C₁ — h (od 16' C do 8' h), čez h (8' h) ne sme nikakor iti. Cínk v perspektivi se more odobriti le v najskrajnejše neugodnih slučajih. In če se piščali napravljajo iz cínka, morajo imeti labije, jezike (jedra, Kern²⁾) in noge³⁾ iz cína.

¹⁾ Prim. „Cerkveni Glasbenik“ I. 1909.

²⁾ Ljudstvo pravi temu delu labialnih piščali „jezik“: mislim, da kaže ta izraz tudi orglarski terminologiji sprejeti, dasi bi utegnil kdo imeti pomislok: češ, kaj naj pa rabimo za nemški izraz Zunge pri jezičnikih? — Zdi se mi pa, da je ta pomislek v orglarski terminologiji že rešen, saj imenujemo (kolikor vem) te dele jezičnikov: jezičke. Potemtakem bi izraz „jezik“, ki je v ljudstvu že udomačen, zaznamenal pri labialnih piščalih oni del, ki ga Nemci imenuje Kern; izraz „jeziček“, ki je udomačen med orglarskimi izvedenci, bi pomenil kovinasto (medeno) prožno pero pri jezičnikih (Rohrwerke, Zungenstimmen), ki mu Nemci pravijo Zunge.

³⁾ Zdi se mi, da bi bilo kaj dobro, ko bi se kdo tudi za našo orglarsko terminologijo pobrigal. Sedaj se o orglah — žal — v podrobnem skoro ni moč s samoslovenskimi izrazi pogovarjati. Kot osmošolec sem začel zbirati gradivo za slov. orglarsko terminologijo, čitajoč od tedanjega alojzijeviškega vodje g. dr. J. Lesarja, sedanjega semeniškega vodje in častnega kanonika mi podarjeno knjigo: Seidel-Kothe: Die Orgel und ihr Bau. Toda pozneje sem opustil, skromni zapiski leže kdovekje med mojo šaro. Pozabil nisem na to, vendar se mi pa v bližnji bodočnosti ne bo mogoče tega potrebnega dela zopet poprijeti. Zato bi bilo prav, če bi se morda kdo drugi skorajžil, ki utegne in ki orglarsko umetnost bolj pozna. Delo bo pač težavno, preiskati je treba vso literaturo, notice o orglah so raztresene po vseh krajih, izbirati, tehtati izraze ali zadenejo tvarino in ali so tudi v formalnem oziru pravilni, poleg tega pa še samostojno tvoriti potrebne tehnične izraze. Treba je torej velikega truda, poleg tega pa tudi solidnega znanja slovenskega jezika, zlasti debloslovja in glasoslovja. S tem bi bil dan prvi pogoj za slovensko knjigo: Ponk o orglah, ki jo bo treba sestaviti za naše organiste pa tudi duhovnike i. dr.

Intonacija se mora na mestu, kjer orgle ostanejo, še enkrat natančno izvršiti. Za labialne piščali se zahteva najmanj po en dan za register, za intonacijo in uglaševanje, za mešane registre (miksture, kornete itd.) po dva dni, za jezičnike po tri dni.¹⁾ Seveda morajo biti piščali tudi že doma prej intonirane (preintonirane). Od dobre ali slabe intonacije je odvisen glasbeni učinek orgel, prav zato so dobri intonaterji povsod dobro plačani.²⁾ Intonacija po akordni plači je prepovedana.³⁾

Na podlagi vseh zahtev in po vseh zgoraj postavljenih pravilih se je določila cena za solidno in umetniško delo: za Avstrijo do 30 registrov po 600 kron za register;⁴⁾ do 40 registrov 650 kron; do 50 registrov 700 kron. Za Nemčijo se računa register 20% dražje, ker je les dražji in tudi delo dražje. Za Italijo začetna svota 500 lir, ker je vse cenejše, za Francijo 700 frankov, ker je vse dražje nego v Avstriji. Za Anglijo se ni nič določilo, ker ni bilo nikogar blizu. (Dalje prih.)

Nove orgle:

1. V Št. Ruprtu na Dolenjskem.

L. 1881. je postavil Malahovsky nove orgle v Št. Ruprtu, ki niso bile na višku istodobne orglarske tehnike. Imele so le en manual in skrajšan pedal. G. Albert Maier je prevzel preosnovo teh orgel na podlagi sledeče dispozicije:

I. Manual: 1. Principal 8', 2. Bordun 8', 3. Gamba 8', 4. Flavta 8', 5. Dolce 8', 6. Oktava 4', 7. Flavta 4', 8. Mikstura 2 2/3'. — II. Manual: 9. Geigenprincipal 8', 10. Salicional 8', 11. Gedeekt 8', 12. Eolina 8', 13. Trav. flavta 4'. — Pedal: 14. Violon 16', 15. Subbas 16', 16. Pianobas 16', 17. Octavbas 8'.

Sklep II—I, Suboctaveopp. II—I, Superoctaveopp. II—I, pedal ad I in II. Zbiravniki: piano, mezzoforte, forte, fortissimo. Avtomatični pedalni iztikalec.

Drugi manual je popolnoma nov, v I. manualu sta nova Gamba 8' in Dolce 8'. Omara je poglobljena za celi drugi manual, igralnik je nov, pedal je razširjen na 27, manual na 54 tipk. V to svrhu je dodanih starim registrom mnogo piščali, dodana je v II. manualu tudi Superoktava. Vse piščali so modernizirane, na novo intonirane, meh je nov, duša orgel (sapnice) popolnoma nova, tako da imamo pred seboj moderne orgle na pnevmatični zistem. Orgle funkcionirajo izborno, registri imajo fino barvo. Pianobas je sicer ustavljen, a se skoraj nič ne loči od Subbasa. Meh se razteza sicer po celem spodnjem delu orgel, vendar mora biti mehač v pleno-igri prav priden. Cena 5000 K.

¹⁾ Francozi in sicer najboljše tvrdke, ki imajo najbolj spretne intonatorje, rabijo za intonacijo in uglaševanje posameznega jezičnika po pet dni, zato pa njih jezičniki tudi tako slovč,

²⁾ Pri tej priliki naj zabeležim prepričanje, ki se v meni vedno bolj utrjuje, čimveč orgel slišim. Slovenci smo imeli mojstre v intonaciji in jih še imamo, ki glede labialnih izpremenov najboljše tuje mojstre v vsakem oziru dosegajo. Zato le pridno doma orgle naročajmo, in če ne gre drugače, se tudi malo potrpí. Bomo v resnici (ne le z besedo ali na papirju) ceneje izhajali in v največ slučajih v umetniškem oziru boljše delo dobili, poleg tega pa še sami svoje delo, svojo umetnost podpirali. Kolikrat se je pa že slišalo, da bi bil tujec pri nas kaj naročil?

³⁾ To bi bilo pravzaprav pri umetnini, kar so orgle, samoposebi umevno, da se intonacija ne plačuje od kosa, kakor se plačuje za čevlji ali kubični meter zidu: umetnost potrebuje časa in čas za umetniško intonacijo posameznega registra se ne da tako določiti kakor za izdelovanje škoruja. In vendar se po nemških tvrdkah izvečine intonacija plačuje od registra. Prav zato je pa tudi le prepogosto intonacija slaboglasnega tovarniškega značaja.

⁴⁾ Pri tem se je naglašalo, da so v Avstriji v raznih deželah razni pogoji glede delavcev in materiala, torej se cena po teh razmerah modifiaira.

2. V I. državni gimnaziji v Ljubljani.

V I. državni gimnaziji je kapela, v kateri se redno vsako nedeljo in praznik vršita po dve službi božji. Dijaki pojó pri službi božji, petje je dosedaj spremljal slab harmonij. Mislilo se je na nov večji harmonij, a prišlo je do orgel, ker so dobrotniki — večinoma nekdanji dijaki te gimnazije — na prizadevanje obeh gg. katechetov - profesorjev zložili toliko svoto, da se je smelo vprašati, jeli kateri orglarskih mojstrov prevzame delo za svoto 1400 K. Prevzela je tvrdka Maier iz Feldkircha in postavila v najkrajšem času orgle z nastopno dispozicijo.

I. Man.: 1. Geigenprincip. 8', 2. Flauto 8'. — II. Man.: 3. Salicional 8', 4. Flauto 8' (iz I. Manuala po transmisiiji), 5. Eolina 4'. — Pedal: 6. Bordunbas 16', od drugega *c* izpeljan iz flavte 8'. — Zveze: Manualna II—I, Suboktavna II—I, Sup. oktavna II—I, Pedalna od I in II. — Zbiravniki: Piano, forte, fortissimo, pedalna mena.

Orgle so pnevmatične, stoje sredi kora, igravnik spredaj. Omara je svetlopleskana po načinu hrastovega lesa, zunanjščina nenavadno okusna. Klaviatura obsega samo 54 tipk, pedal 27. Meh je na dnu orgel in ima 82 mm pritiska; je radi prostora malo ozek, vendar če je mehač pozoren, bo zadovoljil tudi v plenu. Orgle imajo tri prospekte v pročelju, v njih stoje cinkaste, z aluminijem prevlečene piščali; imajo samo 4 1/2 samostojnih spremenov, vsak drugega značaja, vendar se z raznimi zvezami dosežejo jako lepi efekti. Več se za ta denar ne more zahtevati. G. Milavec je bil prvi naprošen, da prevzame orgle; bil bi jih naredil najmanje tako dobro, a s tako veliko tvrdko ni mogel konkurirati. Orgle bodo popolnoma ustrezale vzvišenemu namenu in oznanovale gimnazijski mladini vnemo g. ravnatelja in gg. katechetov.

Nauk, ki ga izvajamo, je pa ta: Boljše so v cerkvi in kapeli najmanjše orgle nego največji harmonij.

P. H. Sattner.

3. Prenovitev orgel na Radovici pri Metliki.

Pred par leti so bile postavljene nove orgle na Radovici, katere pa so bile take, da se je takoj moralo misliti na prenovitev. Na priporočilo gosp. Kimoveca se je izročila poprava „novih“ orgel g. J. Dorniču, orglarskemu mojstru v Radovljici na Gorenjskem.

Dispozicija je sledeča:

Manual:		Pedal:	
1. Principal 8',	5. Octava 4',	7. Subbas 16',	9. Pedalni sklep,
2. Gamba 8',	6. Mixtura 3na 2 1/2	Sklepi:	10. Oktavni sklep.
3. Bordun 8',	2' 1'.	8. Subbas 16' piano,	
4. Flavta 4',			

Zbiravniki: Forte, Tutti, Sprožnik.

Manual je eden. Karakteristika dobra. Gamba lepo režoča, podobna Goršičevi, le nekoliko premočna. Subbas v pedalu mogočen in doneč. Splošno se mora reči, da se je g. Dorniču prav dobro posrečila ta prenovitev. Kdor je pred par meseci čul na Radovici orgle, bi sedaj ne verjel, da so ravno iste.

Florjiz Mihelčič, organist.

Liturgične zadeve.

Dobili smo sledeča vprašanja:

1.) Ali se sme na veliki četrtek pri slovesni sv. maši takoj pri vstopu orglati ter in-
troit in Kyrie z orglami spremljati, ali le pri Gloria?

2.) Ali se sme na veliki petek pri odkritju oziroma pri češčenju sv. Križa peti v do-
mačem jeziku? — Kaj naj se takrat na koru poje, ko se na veliki četrtek posvečene hostije
od božjega groba k velikemu oltarju prenesejo? — Kaj naj se poje pri prenesenju sv. Rešnjega
Telesa k božjemu grobu?

3.) Ali se smejo ob dnevih velikega tedna pri večernicah mesto predpisanih napevov
pri psalmih uporabljati drugi napevi oziroma ali je dovoljeno pri petju psalmov sekundiranje?
— Ali sme lekcije recitirati samo duhovnik, ali morda tudi organist oziroma kak drug laik?

4.) Ali je dovoljeno laiku na veliko soboto profecije z napevom regitirati in to samo
toliko časa, dokler duhovnik - celebrant beroč ne skonča, predpisane trakte po profecijah pa
spustiti in ne peti? — Ali je istotako dovoljeno na veliki petek predpisane napeve traktov
opustiti?

5.) Ali se mora sekvenca „Victimae paschali laudes“ pri slovesni maši na velikonočno nedeljo in velikonočni ponedeljek cela peti, ali je dovoljeno jo popolnoma opustiti oziroma samo graduale peti ali pa mesto tega vzeti „Regina coeli laetare“ oziroma „Surrexit pastor bonus“? —

Odgovarjamo v sledečem:

1.) Na veliki četrtek se sme orglati le pri Gloria.

2.) Na veliki petek je dopoldansko cerkveno opravilo strogo liturgično in zato pri tem ni dovoljeno peti v domačem jeziku. (Pač pa se lahko pejo slovenske postne in evharistične pesmi pri večerni pobožnosti: po pridigi oziroma pri čiščenju sv. Rešnjega Telesa.) — Pri čiščenju sv. Križa na veliki petek dopoldne se pejo „Improperia“ („Popule meus), od katerih zadostuje nekaj kitic. Pristavi se še lahko spev „Crux fidelis“. — Ko se nese sv. Rešnje Telo od božjega groba k velikemu oltarju, se peje spev „Vexilla regis“, ki se sme nadaljevati do Pater noster v takozvani „Missa praesantificatorum“. — Ko se potem še ostala sv. hostija nese nazaj k božjemu grobu, je primerno peti „O salutaris hostia“ ali kak drug evh. latinski motet.

3.) Pri petju psalmov naj se veliki teden rabijo koralni napevi. Sekundiranje oziroma večglasno pevanje bi samo po sebi še ne bilo napačno; a navadno se na ta način pokvari pristni koralni napev (cantus firmus). Vsled tega bo bolje sekundiranje opustiti. — Lekcije bere duhovnik oziroma kak klerik; če delajo to tudi laiki, je le razvada.

4.) Glede profecij na veliko soboto velja isto kar preje o lekcijah. — Popolnoma pravilno pa je, če organist peje oziroma recitira trakte na veliki petek in na veliko soboto. Po največ krajih pa tudi te le duhovščina recitira.

5.) Sekvenco „Victimae paschali laudes“ je treba peti celo. Izmed vseh peterih sekven, ki so dandanes še v rabi, se edino le pri „Dies irae“ smejo izpustiti one kitice, ki ne izražajo prošnje za mrtve. — Mesto predpisanega spremenljivega mašnega speva izvajati kak drug motet je dovoljeno samo pri ofertoriju. Seveda mora biti tudi v tem slučaju motet kolikor toliko primeren cerkvenemu letu oziroma značaju praznika, in se sme tudi to le takrat narediti, če se je preje recitiral pravilni ofertorjski tekst.

Dopisi.

Iz Hrenovic na Notranjskem. — Kot večletnega naročnika na „Cerkveni Glasbenik“ me mej drugim zlasti zanimajo poročila o cerkveni glasbi iz raznih krajev mile slovenske domovine, ki svedočijo, kako se cerkvena glasba tuptam goji, razvija in izpopolnjuje na podlagi najnovejših tozadevnih cerkvenih določil. Ker utegne tega ali onega zanimati, na kaki višini stoji cerkvena glasba v Hrenovicah, naj poroma iz mojega peresa to-le poročilce v predale dičnega „Cerkvenega Glasbenika.“

Ko sem dne 8. marca 1907 nastopil kaplansko službo v Hrenovicah, je tu šele nekaj dni opravljal organistovsko službo g. Ivan Gee, prišedši na željo tukajšnjih župljanov iz Senožeč; toda še istega leta okrog Božiča ga je gnalo nazaj v Senožeče, kjer še sedaj deluje na koru in v zakristiji.

Za njim je prišel iz tužnega Korotana neki mizar, Bernoth po imenu — g. župnik bi bil namreč jako rad imel za organista kakoga rokodelca; — a imenovani Bernoth je osrečeval s svojo orglarjo in mizarjo našo župnijo samo dobre štiri mesece, ker mu baje ni ugajal notranjski zrak (?). Napotil se je nekega dne meseca majnika 1908. l. s svojo družino in imovino gor v jeseniške Rovte, a tudi sveži gorenjski zrak mu ni prijal, temveč vlekla ga je nase puh jeseniške tovarne, kjer je zdaj menda vendarle zadovoljen kot rdečkar, kakor sem onikrat čital med jeseniškimi novicami, in mu zato ne bo treba več zadovoljnosti iskati na cerkvenih korih.

Po odhodu g. Bernotha žalostnega spomina pa je prevzela orglanje tukajšnja učiteljica, gdč. Amalija Camelli, ki še danes oskrbuje orglanje in cerkveno petje z veliko vnemo in na splošno zadovoljnost tukajšnjih prebivalcev. Ker se „Hrib“ nič več ne kadi, zato tudi podpisani ob vsaki priložnosti, posebno o večjih praznikih, ko ima g. župnik peto sv. mašo, pohitim z veseljem in navdušenjem, ki sem se ga bil nasrkal še na Bledu, na kor, da sodelujem po svojih najboljših močeh. In ko tako pomagam pri dobri stvari, se čedalje bolj prepričujem, da petje in orglanje v hrenoviški župni cerkvi temelji vseskozi na cerkvenih določilih. Ne čuješ je one lascivne godbe, ne onega poskočnega petja, ki samo šegeta ušesa, na sree pa ne vpliva prav nič blazilno, ampak izvaja se vse tako v duhu sv. Cerkve, da je Bog v nebesih in sv. Oče v Rimu lahko vesel takega napredka!

Res, da še nismo prepeli Bogve koliko latinskih maš pri slovesnih opravilih, a kolikor smo jih, so se temeljito obdelale in opilile pri pevskih poizkušnjah. In mislim, da je tako prav, kajti i tukaj velja latinski rek: Non multa, sed multum! Peli pa smo doslej naslednje latinske maše: Missa in honorem S. S. Infantis Jesu, I. Schweitzer, 2.) Missa in honorem sanctae Caeciliae, A. Foerster, 3.) Preis-Messe „Salve Regina“, G. E. Stehle, 4.) Missa brevis et facilis in honorem S. Stanislai Kostkae, dr. A. Chlondowski in 5.) Missa in honorem

s. Caeciliae, Fr. Kimovec. Do tega seveda še ni prišlo, da bi pri petih sv. mašah proizvajali „Introitus“, „Graduale“, „Offertorium“ in „Communio“, izvzemši pri črni, kjer se raz kor glasi prekrasni Kimovčev „Requiem“. A upam, da ni več daleč oni zaželeni trenotek, ko se bo tudi v tem oziru ugodilo cerkvenim zahtevam, kakor tudi kmalu napoči veselja dan, ko bo vsaj v novi župni cerkvi odmevala kratka, a jedernata koralna „Missa de Angelis“, ki je na Bledu napravila name neizbrisen vtis.

Kar zadeva slovenske maše in pesmi, smelo trdim, da se poje na hrenoviškem koru malone vse, kar je zagledalo svetlobo dneva od početka cecilijanskega gibanja noter do „12 Marijinih pesni mojega tovariša, g. Stankota Premrla“.

In vse to se poje splošno dobro, da, čisto prav dobro, zakaj četudi pevski zbor ne šteje mnogo pevskih moči, so pa te take, da si hitro zapomnijo posannu napeve ter jih v zahvalo svojemu zvestemu spominu tudi hvalevredno prednašajo Bogu v čast in bližnjemu v duševni užitek. Seveda znamenja in tempo delajo semtertja nekoliko težav, kar pa ni zameriti, ker se še na odličnejše kore, kakor je naš, kaj rade vtihotapijo take in enake neprilike.

Ako še omenjam, da ob nedeljah in zapovedanih praznikih ob 10ih poje mešani zbor, zjutraj pa ženski zbor, sestojč iz bivših in dejanskih učenc tukajšnje šole, za kar gre zopet zaslugi gđc. organistinji, sem izpolnil svojo poročevalsko dolžnost, ki jo zaključujem z vročo željo:

Naj sedanja petja moč
Cvete, raste, se razvija:
Da razkošja gluho noč
Liki gladki škit odbija!

Matej Rhačič, kaplan.

Zapoge, meseca januarja 1910. — Mislim, da še ni bilo doslej nobenega dopisa o cerkvenem petju iz Zapog v „Cerkvenem Glasbeniku“. Torej tu nekaj malega. — Pred mojim prihodom sem kaj začetkom novembra l. 1908. so bile tri pevke, ki so pa pele samo na posluh brez not; seveda tako petje ni moglo biti pravilno, tembolj ker je organist-cerkvenik samouk, brez vse glasbene izobrazbe, ki gleda le na melodijo prvega glasu, druge glasove pa si večidel sam napravlja z navadnimi akordi vse v dur-toniki, dominantni, subdominantni in sept-akordu, le malokdaj v kakem drugem akordu. Ni mu zameriti, ker se ni nikoli učil z obema rokama prav svirati, marveč mu je le poprejšnji enaki organist le parkrat pokazal, kako se na glasovirju po notah z dvema glasovoma svira, bas in tenor pa samovoljno pristavlja. Tako si je v teku več let v takem sviranju pridobil že veliko spretnost ter dodaja tudi melodiji podobne kratke medigre in s tem ugaja neveščim, glasbeno neizobraženim ušesom. V njegovo čast in pohvalo moram reči, da se po moji izpodbudi trudi tudi druge glasove boljše prijemati, dasi ga stane to veliko truda.

Da bi se petje in orglanje zboljšalo, sem se ponudil, da hočem stare pevke na note učiti; toda niso imele veselja do tega, zdelo se jim je pretežavno, nekatere so se tudi že naveličale dolgoletnega petja, eno je tudi zadrževal zakonski stan.

Treba je bilo torej začetni z mladimi 14 do 17letnimi deklicami. Oglasilo se jih je 5 do 6. Dve sta kmalu popustili, ostale 4 pa so se pridno učile note poznovati in po njih peti na podlagi škal po številkah. Kmalu so začele peti lahke pesmičke najprej eno- potem pa tudi dvoglasno. Začel se je ta pouk kma'no po novem letu, ter so bile vaje v začetku 1 do 2 meseca skoraj vsak dan, potem po 2 do 3 na teden, da so dobile več vaje in zmožnosti. Na koru so začele peti na Belo nedeljo, 18. aprila l. l. in od takrat pejo vedno pridno in z veseljem čimdalje boljše; v majniku so pele celo vsak dan in se hodile tudi skoraj vsak večer učiti novih pesmi. Tudi 2 do 3 fantje so hodili nekaj časa se učiti in na kor pet, pozneje pa so popustili. Vendar je upanje, da zopet začnejo.

Naučili smo se v tem času vse pesmi iz *Ljudske pesmarice*, skoraj vse iz obeh delov „Cecilije“, boljše pesmi iz „Slava Brezmadežni“, nekatere Hladnikove in „O sacerum convivium“, Kimovec „Rihar renatus“, Somrek „Kvišku srca“; koralni „Vidi aquam“ in koralno mašo „de angelis“, Asperges iz „Cerkv. Glasbenika“; Introit in Graduale za Veliki Šmaren v falso bordonih, Ofertorij po Hladniku, Communio pa popolno koralno iz letošnjega „Cerkv. Glasbenika“; koralne responzorije itd. Zdaj se učimo p. Hugolinove mašne pesmi „Slava Bogu“ II. nat. in smo se naučili in peli skoraj vse. Učimo se vsako nedeljo od 1. do 2. ure. — Držimo pa se strogo cerkvenih pravil in ukazov o petju, kakor jih zabičuje še posebno naša lanska škofijska sinoda. Pri petih mašah pojemo vse dele sv. maše, tudi spremenljive, vselej popolno brez izpuščanja, — in raje nimamo pete maše, kakor da bi kaj izpuščali, kar bi se ne mogli naučiti. Da bi bilo že kmalu povsod tako! Žal, da ni tudi tam, kjer bi bilo veliko lažje, kakor pri nas novincih. V tem oziru je še marsikje, morda na veliko več krajih kakor ne, veliko nedostatkosti. Petih maš, tudi vsak večji praznik, a petje na pol latinsko, na pol slovensko, brez izpremenljivih delov, — ali pa še celo maše samo slovensko. Ali ni že čas, da se liturgična pravila bolj natanko izpolnjujejo, kakor Synodus II. tako strogo veleva! Kje so pa (glasbeni) pevski nadzorniki, ki jih ukazuje sinoda, da se nič ne brigajo za mnoge nepravilnosti cerkvenega petja v pre mnogih farah in podružnicah? Kdaj bodo začeli pometati z necerkvenimi in neliturgičnimi smetmi, ki jih je še toliko po naših cerkvah? Ali bi ne bilo dobro, ko bi Cecilijino društvo naprosilo

prevzv. g. knezoškofa, naj bi župne urade in organiste opozoril na dotične ukaze in strogo zahteval, da se po njih ravna, — ali pa naj se opuste preobilne pete maše, da ne bodo težav delali takim korom, ki se strogo drže cerkvenih določil.

Končno še blagovolite odgovoriti, če se tudi po zapetem „Te Deum“ mora peti latinski do konca, ali pa tudi le slovenski „Hvala“? V tem je skoraj splošna navada slovensko, — ali je pa prav? Če ne, naj se navada prepove.

Opomnja uredništva: Znano nam je, da se po premnogih krajih na intonirani „Te Deum laudamus“ poje „Hvala večnemu Bogu“. Vemo pa tudi, da se isto godi pri Nemcih, ki v svojem jeziku pojejo „Großer Gott“ in n. pr. na Dunaju odpejoje vseh 12 kitic. Temu nasproti pa moramo priznati, da je rimska kongregacija sv. obredov ob vsakem tozadevnem vprašanju — in to se je zgodilo večkrat in od več strani — povdarjala, naj se poje latinsko, kadar mašnik intonira zahvalno pesem pred oltarjem. (Prim. Paul Krutschek, Die Kirchenmusik nach dem Willen der Kirche.)

Razne reči.

— Kaj je torej z Vatikansko koralno izdajo in nje revizijo? V zadnjem času se je po zaslugi (?) dopisnika liške „Kirchenzeitung“, ki hkrati krog 30—40 listom pošilja razne novice iz Rima, menda po celem svetu raznesla vest, kakor da bi se z izvolitvijo jezuita p. de Santija, predsednikom italijanskega Cecilijinega društva začel nov kurz glede tradicionalnega korala, pisalo se je, kot da se začne postopati z vatikansko izdajo v nasprotnem zmislu kot doslej in da se bo izvršila nad njo revizija. Tudi naš dični „Cerkveni Glasbenik“ je tem vestem nasedel. Lenuhi so si že lenobe meli roke češ: ne bo se nam treba nove izdaje oprijeti, ostanemo pri starem!

Hotel sem stvari priti do dna, zlasti ker bi se vtegnila dotična novica iz Rima po krivici smatrati kot moje poročilo. Stopil sem torej do p. de Santija samega in ga poprašal po tej zadevi. On za vso to reč ve in bo bržkone tudi javno nastopil zoper njo, zlasti ako bodo gotovi zahrbtni hujskači, ki se nikakor ne morejo udati v vlogo depozitiranih absolutistov — ako bodo še naprej zmede delali. — Uspeh pogovora je sledeči:

Vatikanska izdaja je in ostane, kakršna je. Izvršena je na podlagi dolgotrajnih in vestnih študij, potrjena in ukazana od sv. Očeta. Nesoglasje med udi komisije je bilo največ le glede besedila, ki se je deloma izpremenilo na nekaterih mestih — seveda le ta ali ona beseda. Na revizijo, ki bi kak napev bistveno izpremenila, nihče niti izdaleka ne misli. Med njegovim programom torej in med programom, ki se je po njem doslej postopalo glede koralne izdaje in reforme ni nobene opreke, ker je program isti, postavljen od sv. Očeta. Delo pojde v isti smeri naprej kot doslej, samo pri vesperah ne bodo izpreminjali besedila himen, ker je že zelo udomačeno pri ljudstvu in pevcih. Take vesti, kot so se zdaj širile, so samo izmišljene s prozornim namenom poklicane faktorje zbegati in s tem gotovim osebam jako ne ljubo reformo korala zavleči kolikor se le da.¹⁾ Tudi sv. Oče so za te spletke zvedeli in so jih jako britko užalile, tako da se utegne tudi z najvišjega mesta začuti glasen opomin prizadetim faktorjem bodisi že javno ali zasebno. Sv. Oče žele in zahtevajo, da se reforma izvede; mi smo je že hvalevredno začeli. Ne dajmo se begati, ampak navdušeno naprej, da razveselimo sv. Očeta in mu damo zadoščenje za zahrbtne napade na njegovo krasno delo. Naj bi ne bilo nobenega cerkvenega zbora, ki ne bi v celoti — ne le morda sam organist — prepeval korala: maše, introitov in komunij, ki jih je naš list nalašč harmonizirane prinesel. Upam namreč, da mi bo dana prilika, poročati o tem po preteku dobrega leta — in tedaj bi Jim rad sporočil, da smo Njih glas čuli, pa ga tudi z veseljem ubogali in da naloženo delo vestno opravljamo, mi — mali narod, malo spoštovani, hudo stiskani pa v vseh rečeh verno udani Slovence!

Fr. Kimovec.

¹⁾ Pri tem — se mi zdi — poleg lenobe in užaljenega samoljubja tudi denar važno vlogo igra. Veliko — morda skoraj vso — zmedo ima na vesti Rezno (Regensburg), ki si je menda že takoj spočetka stavil nalogo, na tihem spletkariti in blage namere sv. Očeta zavirati. Rezno poleg vsega drugega izgubi tudi materialno neizrečeno veliko — hinc illae lacrimae!

Današnjemu listu je pridejana 3. štev. priloge.

Odgovorni urednik lista dr. Andrej Karlin. — Odgovorni urednik glasb. priloge Stanko Premrl. Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadružna tiskarna v Ljubljani.